

Zigmas ZINKEVIČIUS
 Vilniaus universitetas

ŽODŽIŲ PERDIRBINĖJIMAS DĖL GALŪNĖS TRUMPINIMO IR JOS PRIEBALSIŲ SUDUSLINIMO

Žemaičiai ir artimesni aukštaičiai vardininko galūnėje *-as* balsio *a* netaria, turi tik *-s*, prieš kurį priebalsis suduslėjo. Tuo atveju *g* virto *k*, pavyzdžiui, žodis *spúogas* tariamas *spúoks*. Kiti linksniai išlaikė *g*: *spúogo*, *spúogui*, *spúogą* ir t. t. Pagal šį modelį ir šalia *česnàks* < *česnākas* ‘tokia aštraus kvapo daržovė, *Allium sativum*’ atsirado kilmininkas *česnāgo* ‘česnako’, naudininkas *česnāgui* ‘česnaku’, galininkas *česnāgą* ‘česnaka’ ir t. t. su žodžio kamieniu *česnag-*. Iš čia kilo ir vardininkas *česnāgas* Vieکشniai, Plungė, Laukuva, Veiviržėnai bei jo variantai *cesnāgas* ir *cisnāgas* Švėkšna, Kuršėnai, šešnāgas ir šišnāgas Kretinga, Klaipėda, taip pat vedinys *česnāginas* Veiviržėnai ‘suteptas česnaku’. Tokia kilmė dar šių žemaičių tarmės žodžių: *kvaltūgas* Kretinga, Mosėdis, Kuršėnai vietoj *kvaltūkas* < gudų *квартук* ‘prijuostė’, *šlāgas* Vieکشniai, Kuršėnai vietoj *šlākas* ‘medžiaga, susidaranti lydant metalą ar deginant anglis’, *špógas* Palanga, Gargždai, Judrėnai, Endriejovas vietoj *špókas* < le. *szpak* ‘varnėnas’, plg. vedinius *špogūtis* Gargždai ‘varnėniukas’, *špoginýčia* Plungė, Plateliai, Švėkšna ‘inkilas’. Panašios kilmės turėtų būti ir *Ādvartas* Kaltanėnai ‘Edvardas’ (*t* vietoj *d*), *glīžas* Karklėnai, Kartena, Šatės ‘klišas’ (*ž* vietoj *š*).